

Η ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

«Οι κυκλήσεις όμως των ατομικών κεφαλαίων αλληλοσυμπλέκονται, αλληλοπροϋπποτίθενται και αλληλοκαθορίζονται, και ακριβώς σ' αυτή τη σύμπλεξη αποτελούν την κίνηση του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου»

Καρλ Μαρξ

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Επανάληψη βασικών σημείων Μαρξιστικής Πολιτικής Οικονομίας Ι.
2. Από τις αξίες στις τιμές παραγωγής. Ζητήματα θεωρητικής και εμπειρικής συζήτησης.
3. Η μαρξική θεωρία για τον ανταγωνισμό και η σχετική μαρξιστική συζήτηση.
4. Η συσσώρευση, η κύκλωση και η περιστροφή του κεφαλαίου.
5. Το εμπορικό και το τραπεζικό κεφάλαιο.
6. Η συζήτηση γύρω από την παραγωγική και τη μη παραγωγική εργασία. Μαρξικές κατηγορίες και Εθνικοί Λογαριασμοί.
7. **Η αναπαραγωγή του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου.**
8. Ο νόμος της Πτωτικής Τάσης του Ποσοστού Κέρδους και η σχετική συζήτηση.
9. Η μαρξιστική συζήτηση γύρω από τα αίτια της καπιταλιστικής κρίσης.
10. Ο καθαρός κοινωνικός μισθός στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο, τόμος II*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή:
  - a. Κεφ. 18, παράγρ. I (σελ. 350-353),
  - b. Κεφ. 20, παραγρ. I-III (σελ. 392-402) και παραγρ. VII-VIII (σελ. 425-433),
  - c. Κεφ. 21, παραγρ. III-IV (σελ. 506-523).
- Β. Ι. Λένιν: «Απ' αφορμή το λεγόμενο πρόβλημα των αγορών», Άπαντα Λένιν, τόμος 1, σελ. 73-84.

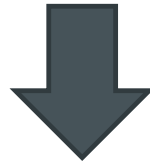
ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Πώς τίθεται το ζήτημα της αναπαραγωγής όταν περνάμε από το ατομικό στο συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο;
2. Ποιοι είναι οι όροι της απλής αναπαραγωγής του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου;
3. Ποιοι είναι οι όροι της διευρυμένης αναπαραγωγής του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου υποθέτοντας σταθερή οργανική σύνθεση κεφαλαίου;
4. Τι αλλάζει όταν η διευρυμένη αναπαραγωγή συντελείται με αυξανόμενη οργανική σύνθεση κεφαλαίου;

-
1. Πώς τίθεται το ζήτημα της αναπαραγωγής όταν περνάμε από το ατομικό στο συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο;

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ;

Η ομαλή αναπαραγωγή του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου σημαίνει ότι το εμπορευματικό κεφάλαιο όλων των καπιταλιστών μπορεί να μετατραπεί μέσω της κυκλοφορίας σε χρηματικό κεφάλαιο.

Κάτω από ποιους όρους, όμως, μπορεί όλο το κοινωνικό προϊόν να πουληθεί μέσα στην άναρχη καπιταλιστική οικονομία και ταυτόχρονα να πραγματοποιηθεί και η αναπαραγωγή;

ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΟΜΑΛΑ Η ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΕΠΕΙ...

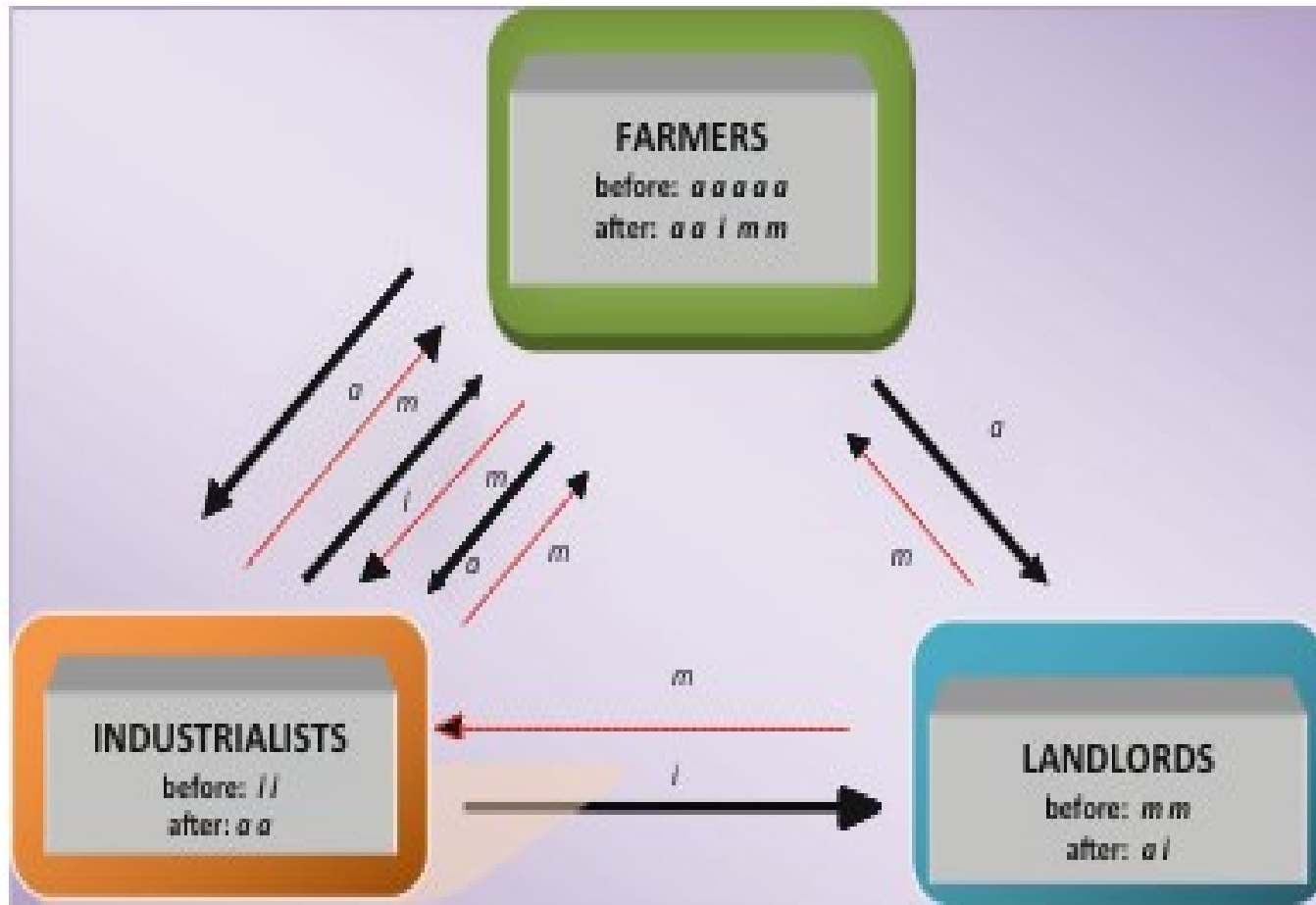
1. ... όλοι οι καπιταλιστές να πουλήσουν το προϊόν τους και μάλιστα στην αξία του,
2. ... όλοι οι καπιταλιστές να βρουν στην αγορά τα μέσα παραγωγής και την εργατική δύναμη που χρειάζονται,
3. ... όλοι οι εργάτες και οι καπιταλιστές να βρουν στην αγορά τα είδη κατανάλωσης που χρειάζονται.

3 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ «ΚΑΘΑΡΗ» ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ

- ❑ Η καπιταλιστική κοινωνία αποτελείται μόνο από καπιταλιστές και μισθωτούς εργαζόμενους.
- ❑ Το συνολικό ετήσιο προϊόν της κοινωνίας πραγματοποιείται, δηλαδή η προσφορά βρίσκεται σε ισορροπία με τη ζήτηση.
- ❑ Η οικονομία είναι κλειστή.

Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ: ΤΟ TABLEAU ÉCONOMIQUE ΤΩΝ ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΩΝ (QUESNAY, 1758)

a = agricultural goods (worth 1 milliard)
 m = money (1 milliard)
 i = industrial products (worth 1 million)
 dashed arrows: money flows of 1 m.
 Solid arrows: flows of goods

Before: In autumn, farmers collect their output valued at 5 m. For this production, they utilized 2m, 2 m. in circulating capital and 1 m. in advanced capital. The additional output worth 2m. is the surplus taken by the landlords as rent. Landlords spend their income on agricultural and industrial products. Industrialists begin with a stock of industrial goods of 2 m. from last year's production.

-
2. Ποιοι είναι οι όροι της απλής αναπαραγωγής του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου;

Η ΑΠΛΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

$$\begin{array}{l} \text{I. } 4000\sigma + 1000\mu + 1000\upsilon = 6000 \\ \text{II. } 2000\sigma + 500\mu + 500\upsilon = 3000 \end{array} \quad \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{I. } 4000\sigma + 1000\mu + 1000\upsilon = 6000 \\ \text{II. } 2000\sigma + 500\mu + 500\upsilon = 3000 \end{array}} \right\} 9000$$

$$\text{I } (\mu + \upsilon) = \text{II } \sigma$$

$$\text{I } (\sigma + \mu + \upsilon) = \text{I } \sigma + \text{II } \sigma$$

$$\text{II } (\sigma + \mu + \upsilon) = \text{I } (\mu + \upsilon) + \text{II } (\mu + \upsilon)$$

-
3. Ποιοι είναι οι όροι της διευρυμένης αναπαραγωγής του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου υποθέτοντας σταθερή οργανική σύνθεση κεφαλαίου;

Η ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΤΕΙ

- Την ύπαρξη συμπληρωματικών μέσων παραγωγής. Άρα, **σημείο αφετηρίας** είναι η ανάπτυξη της παραγωγής στην Υποδιαίρεση I (βασικός όρος της διευρυμένης αναπαραγωγής).
- Την ύπαρξη συμπληρωματικών μέσων κατανάλωσης, άρα και την αναγκαιότητα διεύρυνσης της παραγωγής στην Υποδιαίρεση II.

Η ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕ ΣΤΑΘΕΡΗ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- **1ο έτος:**
  - I. $4000\Sigma + 1000M + 1000Y = 6000$
  - II. $1500\Sigma + 750M + 750Y = 3000$

} 9000
- **2ο έτος:**
  - I. $4400\Sigma + 1100M + 1100Y = 6600$
  - II. $1600\Sigma + 800M + 800Y = 3200$

} 9800
- **3ο έτος:**
  - I. $4840\Sigma + 1210M + 1210Y = 7260$
  - II. $1760\Sigma + 880M + 880Y = 3520$

} 10780

ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

$$\alpha) \|\mu + \upsilon\| > \|\sigma\|$$

$$\beta) \|\sigma + \mu + \upsilon\| > \|\sigma\| + \|\mu + \upsilon\|$$

$$\gamma) \|\mu + \upsilon\| + \|\mu + \upsilon\| > \|\sigma + \mu + \upsilon\|$$

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ % ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΗ Ι ΣΤΟΝ ΡΥΘΜΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΕΩΝ

Με % συσσώρευσης 50%	Ετήσιοι ρυθμοί %		
	2 ^ο έτος	3 ^ο έτος	4 ^ο έτος
I	10	10	10
II	6,67	10	10
Συνολικό προϊόν	8,89	10	10

Με % συσσώρευσης 40%	Ετήσιοι ρυθμοί %		
	2 ^ο έτος	3 ^ο έτος	4 ^ο έτος
I	8	8	8
II	12	8	8

Με % συσσώρευσης 40%	Ετήσιοι ρυθμοί %		
	2 ^ο έτος	3 ^ο έτος	4 ^ο έτος
I	5	5	5
II	20	5	5
Συνολικό προϊόν	10	5	5

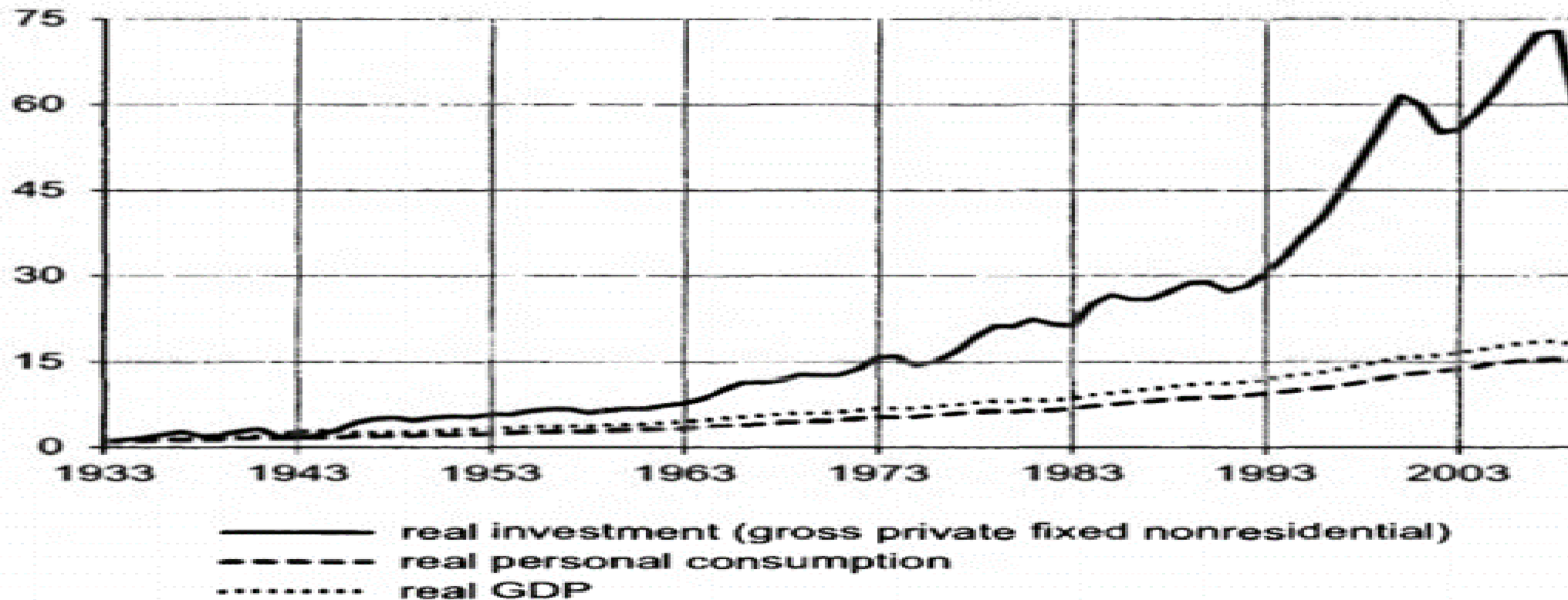

-
4. Τι αλλάζει όταν η διευρυμένη αναπαραγωγή συντελείται με αυξανόμενη οργανική σύνθεση κεφαλαίου;

ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕ ΑΥΞΗΣΗ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Έτος	Μέσα παραγωγής μέσων παραγωγής (τομέας Α)	Μέσα παραγωγής αντικειμένων κατανάλωσης (τομέας Β)	Αντικείμενα κατανάλωσης	Συνολικό προϊόν
1 ^ο	100,00	100,00	100,00	100,00
2 ^ο	111,25	105,00	102,00	107,00
3 ^ο	123,75	107,50	104,00	114,00
4 ^ο	136,70	109,50	106,00	120,00

Η ΓΡΗΓΟΡΟΤΕΡΗ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΗ Ι

Figure 8.5 Growth of Investment, Consumption, and GDP in U.S., 1933–2009 (multiples of 1933 values)

ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

- 1. Otto Bauer και Karl Kautsky:** Η καπιταλιστική συσσώρευση μπορεί να γίνει ομαλά και οι καπιταλιστικές κρίσεις μπορούν να αποτραπούν εντός του καπιταλισμού.
- 2. Rudolf Hilferding:** Οι κρίσεις οφείλονται στις δυσαναλογίες ανάμεσα στις υποδιαιρέσεις I και II και μπορούν να αποφευχθούν μέσω του σχεδιασμού.
- 3. Rosa Luxemburg:** Η ανισορροπία ανάμεσα στις υποδιαιρέσεις I και II είναι η αιτία της κρίσης επειδή συνεπάγεται ότι η κατανάλωση δεν επαρκεί για την πραγματοποίηση ολόκληρου του προϊόντος των κεφαλαιουχικών αγαθών.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Πώς τίθεται το ζήτημα της αναπαραγωγής όταν περνάμε από το ατομικό στο συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο;
2. Ποιοι είναι οι όροι της απλής αναπαραγωγής του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου;
3. Ποιοι είναι οι όροι της διευρυμένης αναπαραγωγής του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου υποθέτοντας σταθερή οργανική σύνθεση κεφαλαίου;
4. Τι αλλάζει όταν η διευρυμένη αναπαραγωγή συντελείται με αυξανόμενη οργανική σύνθεση κεφαλαίου;